

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

UNIVERSITATEA *LUCIAN BLAGA* SIBIU

FACULTATEA DE LITERE ȘI ARTE

RETORICA POEZIEI SIMBOLISTE

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Coordonator științific:

Prof. Univ. Dr. D.H.C. mult.

VICTOR V. GRECU

Doctorand:

NICOLETA ALBU

SIBIU

2013

Cuvinte cheie

Simbolismul românesc, simbolismul francez, teoretizarea simbolismului, receptarea critică a simbolismului, retorica poeziei simboliste, studiu statistic, corespondențe, muzicalitate, poezia evaziunii, poezia orașului.

Rezumat

Alegerea momentului simbolist ca subiect al lucrării de față este justificată de fascinația pentru poezie, completată de pasiunea pentru decriptarea atmosferei misterioase a începuturilor, a momentelor istorice de cotitură. Simbolismul francez, la sfârșitul secolului XIX, este momentul care a dus la prefacerea poeziei având un rol decisiv în istoria artei moderne.

Alegerea retoricii, ca punct central al prezentului demers, își găsește explicația în virtutea de a fi mereu în pas cu realitatea prezentului. În momentele de criză, retorica manifestă o capacitate evolutivă remarcabilă adaptându-și doctrina la actualitate. Privit în ansamblu, *simbolismul* reprezintă un moment din istoria literaturii, în care creatorul de artă trebuie să-și reevalueze poziția forțat de mediul mereu în schimbare și de un nou tip de conștiință. Putem spune că simbolismul adaptează *retorica textului poetic*, noilor vremuri pregătind-o pentru saltul către modernitate.

Am dorit să insistăm asupra principalelor aspecte responsabile de esența ideologică a acestui curent, caracterizat nu de omogenitate, ci de o unitate în diversitate. În lucrarea de față ne propunem să parcurgem acei pași obligatorii, care să dea consistență imaginii unei școli care a schimbat fața artistică a Europei.

Noul cod estetic a asigurat renașterea poeziei pe tărâmul actualității. Platforma a manifestat o dublă deschidere, către trecut prin valorizarea tradiției, și către viitor prin preocupare pentru un balans optim între semnificat și semnificant, fără a îngrădi evoluția și implicit libertatea nici unuia dintre aceștia. Asistăm la un melanj fericit a semnificantului cu semnificatul, în corpul semnului artistic. Poezia nu mai transmite *idei* sau *stări*, poezia le produce.

Mijloacele tradiționale insuficiente pentru a servi noul mod de creație sunt redesenate de către poeții simbolști, responsabili ulterior de liniile directoare aflate la temelia poeziei

secolului XX. Importanța inovatoare este cuantificabilă prin fecunditatea și viabilitatea ideilor care îi guvernează estetica. Dintre acestea amintim: poezia și lirica sunt unite acum de semnul egal, sugestia devine criteriu al esteticului, versul liber este validat, aria tematică a poeziei este lărgită, iar limbajul devine autonom după modelul muzicii.

În capitolul dedicat simbolismului francez, prezentăm premisele care au stat la baza acestei mișcări literare. Ne-am oprit pentru început atenția asupra studiului lui Hugo Friedrich intitulat *Structura liricii moderne*, un proiect de referință, care urmărește, sub aspect tipologic, stilistica poeziei moderne în secolul care a urmat apariției *Florilor Răului*. Simbolismul, văzut în contextul modernismului, este rezultatul concret al preocupărilor intelectuale care își încep agregarea încă înainte de 1800. Anumite tendințe prezente în ultima jumătate a secolului XVIII prezintă importanță teoretică pentru evoluția liricii europene din a doua jumătate a secolului XIX. În opera iluminiștilor Jean Jacques Rousseau sau Denis Diderot își găsesc rapelul, mai târziu, numeroase atitudini caracteristice simbolistilor.

În fața unui viitor incert al poeziei, școala simbolistă propune schimbarea strategiei. Estetica încetează a fi rezultatul democratic al gustului general, picat în mediocritate, și devine un edificiu discreționar, înspre care imensitatea nivelată și banală a mulțimi este liberă să aspire.

Saltul evolutiv care se înregistrează în istoria poeziei odată cu apariția doctrinei simboliste, nu este produsul unei mode, ci își găsește o explicație în criza, de ordin spiritual, care debutează în Europa odată cu revoluțiile burgheze de la mijlocul secolului XIX. Argumentele istorice care țin de situația economică atmosfera socială și artistică a Parisului sunt cruciale deoarece din ele decurge motivația unor atitudini, altfel inexplicabile, ale simbolistilor. Dată fiind metamorfoza socială pe care o trăiesc, poeții găsesc resursele necesare adaptării, interiorizându-se și trăind în disperare o criză fără rezolvare. Această criză va cunoaște faza sa cea mai acută la sfârșitul aceluiași secol, iar revolta antipozitivistă, antimimetică, a simbolistilor exprimă în mod direct ruptura ireversibilă cu sistemul de valori instituit oficial. Artistul boem, pauper, dezabuzat, în conflict cu o lume meschină, funciar ostilă valorilor spirituale, va lua locul artistului tribun, activ militant social.

Anul 1885 este de obicei asociat cu debutul simbolismului în Franța, dar primele manifestări se produc cu 15 ani mai devreme. În 1867, corespondența lui Mallarmé trădează că acesta, la 25 de ani, avea deja clarificate principiile care îi vor călăuzi întreaga creație. Acesta considera că era dator să-și exprime interioritatea în mod original fără a împrumuta impresii din alte surse. În perioada 1870-1871 P. Verlaine scrie și promovează *Art poétique*, ce conținea elementele noului cod poetic, iar mai târziu, 1872, Rimbauld scrie

Illuminările, apoi Mallarmé, în 1875, *Apremidi du un faun*. Este evident că la momentul când Jean Moréas își publică celebrul manifest, mișcarea simbolistă făcea parte din realitatea culturală a vremii și principiile sale de bază erau deja formate. De altfel după această dată se poate vorbi deja de o a doua generație de simbolști. Sunt de fapt trei generații ale simbolismului francez: prima reprezentată de Stéphane Mallarmé, Paul Verlaine și Arthur Rimbaud, cea de-a doua reprezentată de René Ghil, Jean Moréas, Henri de Régnier, Francis Vielé-Griffin, Stuart Merrill, Emile Verhaeren, Albert Mockel etc.; iar cea de a treia de P. Valéry și P. Claudel.

În perioada de debut a simbolismului, artistul se confruntă cu o limitare a perspectivelor, cauzată, printre altele, și de avansul tehnicii. Dorința de a depăși natura materială a lucrurilor și identifică originea în nevoia poetului de a se proteja de atmosfera sufocantă a realității. Aici își găsește sursa conceptul de *poezie pură*. Cunoașterea se face acum cu ajutorul intuiției, accentul se mută din sfera denotativului în cea a subiectivului, cu alte cuvinte, principiul mimesisului este înlocuit de sugestie și aluziv. Muzica este o coordonată fundamentală a poeziei simboliste considerată a fi singura capabilă să exprime absolutul. Exemplul muzicii este în concordanță cu efortul de crea un limbaj propriu poeziei. În încercarea de a-și asuma atribute specifice muzicii poezia renunță la tiparele rigide.

Formula prin care poezia și arta în general au depășit un moment de criză, face din simbolism un reper decisiv pentru noua direcție culturală europeană.

Cosmopolit, în culturile pe care le-a influențat, simbolismul a avut forța de a cataliza valori individuale, care țin de caracterul național, coagulându-le în jurul elementelor fundamentale ce dau specificitate și originalitate acestui curent.

În capitolul *Simbolismul românesc* am dorit să analizăm modul în care se justifică, istoric, social și literar, estetica simbolistă la noi. Urmărim etapele simbolismului: devenirea, plenitudinea și intrarea în istorie a acestui curent, iar pe măsură ce-i studiem evoluția, conturăm portretele poezilor a căror operă am folosit-o drept material ilustrativ. Biografia acestora este revelatoare deoarece lămurește contextul în care aceștia au trăit și au creat, precum și natura influențelor sub semnul cărora și-au clădit opera.

Etapa teoretică estetică 1880-1899 este dominată de figura lui Alexandru Macedonski, mentorul cenaclului și redactorul revistei *Literatorul*. În această perioadă apar o serie de reviste: *Duminica* (1890); *Revista modernă* (1897); *Revista literară* (1885) care contribuie la consolidarea principiilor estetice simboliste. Poezii care publică în *Literatorul* sunt simbolști doar la nivelul alegerii temelor și motivelor, expresia nefiind încă simbolistă.

Între poeții care aparțin acestei etape se numără: Mircea Demetriade, Alexandru Obedenaru, Traian Demetrescu, C. Săvescu, Gabriel Donna etc.

Prezentăm biografia lui Macedonski punctând momentelerelevante: vizitele la Paris, episodul epigramei, activitatea sa ca șef de școală literară etc. În vederea documentării, am apelat la diverse instituții care păstrează memoria personalităților aflate în centrul preocupărilor noastre. În cazul lui Macedonschi căutarea nu a avut rezultatul așteptat, tot ce am putut descoperi este o casă, pe Valea Amaradiei, aflată într-o stare avansată de degradare. Povestea acestei case, care se află, spre bucuria noastră, în curs de reabilitare, este subiectul Anexei 2 care, pe lângă imaginile grăitoare ale casei, conține și un interviu acordat de una din personalitățile implicate în reabilitarea imobilului, președintele Asociației Alexis Project, Dr. Adrian Gheorghe.

Autohtonizarea 1899-1908 reprezintă ce de-a doua etapă a simbolismului românesc. În această perioadă direcția simbolistă își face simțită prezența în poezia românească. Apar revistele de orientare simbolistă: *Revista celorlalți* (1908), *Forța morală* (1901-1902), și *Viața nouă* (1905-1925). În jurul revistei *Viața nouă* se coagulează un grup format din noua generație de simbolisti, îi amintim pe: Al.T. Stamatiad, M. Cruceanu, I.M. Rașcu, E. Isac, Eugeniu Speranția, N. Davidescu, Al Gherghel, N. Bundurescu, V.V. Paraschivescu, Mia Frollo, Const. T. Stoika, N. Stănescu Al. Colorian etc.

Prezentăm biografia lui Ștefan Petică care, în ciuda unei vieți curmate premature o existență pauperă, contribuie substanțial la promovarea simbolismului atât prin opera sa cât și prin efortul teoretic. În Ivesiul natal, amintirea poetului se păstrează prin expozitiile câtorva vitrine din cadrul Casei Memoriale Hortensia Papadat-Bengescu. Întreaga poveste a unei Case Memoriale Ștefan Petică, care aproape a existat, ne-o relatează cel care se ocupă de mulți ani cu păstrarea memoriei poetului, profesorul Frățiță Gheorghe. Acesta a avut amabilitatea de a ne oferi un interviu documentat care poate fi găsit, alături de o serie de imagini în Anexa 3.

În următoarea etapă, *plenitudinea 1908-1916*, numărul de articole și studii publicate crește iar principiile simboliste își cizează forma și pătrund în straturile profunde ale conștiințelor creatoare moderne. Numărul revistelor care promovează curentul este în creștere: *Versuri și proză* (1911-1916), *Farul* (1912), *Insula* (1912), *Viața socială* (1910), *Fronța* (1912), *Grădina hesperidelor* (1912), *Forța morală* (1901-1902), *Simbolul* (1912), *Absoluțio* (1913-1916), etc.

George Bacovia și Ion Minulescu constituie figurile centrale ale acestei perioade. Cei doi sunt profund diferiți atât ca structură umană cât și la nivelul operei, dacă pe primul îl caracterizează profunzimea, cel de-al doilea este acuzat de multe ori de superficialitate, dacă

primul este o fire introvertită care se izolează social, cel de-al doilea este exuberant și extrovertit iubind compania oamenilor. Diferențele multiple pot fi observate în urma analizei biografiilor dedicate fiecăruia în parte. Importanța celor doi poeți pentru literatura română este recunoscută și întreținută și de Muzeul Literaturii Române ce le dedică un spațiu amplu în Muzeul Memorial George și Agatha Bacovia, respectiv Casa Memorială Ion Minulescu – Claudia Millian. La Bacău localitatea natală a poetului George Bacovia memoria acestuia este cinstită prin Casa Memorială George Bacovia parte din Complexul Muzeal Iulian Antonescu. Anexa 4 cuprinde interviurile acordate de muzeograful Titus Bazac respectiv doamna Tincuța Bernevic care mențin vie amintirea poetului George Bacovia în casele memoriale din București respectiv Bacău. Anexa 5 cuprinde interviul profesorului Corneliu Lupeș muzeograf în cadrul casei Minulescu din București.

În ultima etapă *simbolismul devine din practică istorie literară*. Mesajul simbolist se consumă, astfel încât după 1920 curentul devine parte din istoria literaturii. Anumite principii rezistă, ne referim la preocuparea continuă a lumii artistice pentru adaptarea formulilor la profilul afectiv și intelectual al creatorului de artă.

În secțiunea dedicată *teoretizării simbolismului* urmărim modul în care curentul e perceput de critică. Prin revista pe care o înființează și o conduce, *Literatorul*, Macedonski va oferi simbolismului prima voce în critică românească. Atmosfera din jurul acestei reviste și a cenaclului, cu același nume, descrie fidel debutul acestui fenomen literar la noi în țară. Revista își propune pe de o parte continuarea tradiției pașoptiste, și, pe de altă promovarea unei direcții moderniste. Macedonski publică o serie de articole de directivă, în care sunt expuse puncte de vedere simboliste: *Despre logica poeziei* (1880), *Despre poemă* (1881), *Poezia viitorului* (1892), *Simțurile în poezie* (1895), *Simbolismul* (1895) și *În pragul secolului* (1899). Activitatea sa de teoretician al mișcării simboliste începe mai devreme prin conferința cu titlul *Mișcarea literaturii în cei din urmă zece ani* susținută în 1878 la Ateneul Român, în cadrul căreia Macedonski își exprimă admirația față de meritele înaintașilor săi și se declară, în același timp, adeptul poeziei noi. La originea eforturilor sale novatoare stau afinitățile poetului față de lirica franceză împreună cu dorința de a inova, de a scrie altfel decât s-a scris până atunci. Chiar dacă textele teoretice macedonskiene nu sunt mereu caracterizate de rigurozitate și de fluentă argumentării, intuițiile sale sunt remarcabile.

Ștefan Petică va impune un nou standard de excelență, prin articolele sale de o construcție impecabilă și o argumentație solidă. Petică susține ideea perfecțiunii formale, înțelege dialectica tradiționalism – modernism, scrie despre locul misterului în poezie și este adeptul estetismului. El a impresionat prin setea de cunoaștere, prin paleta largă a

preocupărilor, pasiunea pentru nou și soliditatea culturii sale, iar toate acestea fac din el un promotor avizat al simbolismului, lucru evident în articolele care le-a pus în slujba tinerei mișcări: *Noul curent literar* (*Literatorul*, nr. 1, 1899), *Poezia nouă* (*România jună*, nr. 65-68, 1900), *Transformarea lirice* (*România jună*, nr. 195, 1900) și *Arta națională* (*România ilustrată*, nr. 3, 1900). Articolele sale teoretice aruncă o bine venită claritate asupra felului în care a apărut conștiința poetică modernă la noi. El sesizează opoziția dintre poezia veche și cea modernă, care nu se rezumă doar la latura formală a acesteia. Oferă o imagine completă a evoluției poeziei nu doar pe plan intern ci și pe plan european, este conștient de schimbările ce se produc în poezia ultimelor decenii.

La începutul secolului XX simbolismul românesc se află încă în stadiul de evoluție, dar mare parte din principiile sale sunt deja asimilate, fapt confirmat și de articolul *Vers și poezie*, publicat în 1904 de Tudor Arghezi. Autorul atacă discursivitatea și retorismul în poezie, face considerații asupra versului, a rolului rimei și a muzicalității în poezie.

Etapa teoretizării curentului, dominată de figura lui Ovid Densușianu, va aduce propagarea ideilor simboliste în mediul academic. Densușianu proclamă principiul libertății și al progresului în artă, luptă pentru o literatură nouă, pentru o artă care se adresează celor inițiați, dar nu urmărește izolarea acesteia, ci educarea publicului în sensul rafinării gustului. Pentru el poezia este o modalitate de comunicare și evoluare spirituală. Combate vehement epigonismul eminescian și sămănătorismul afirmând că specificul național nu este monopol și nu ține doar de mediul rural, ci de întregul spațiu românesc, incluzând aici universul citadin atât de neglijat până la simboțiști.

Densușianu observă calitățile particulare ale mișcării, care pentru el, este expresia unei structuri latine în opoziție cu cea germanică. Atributele sufletului latin, unanimismul și idealismul, devin coordonate ale simbolismului. Ignoră direcția depresivă, nevrotică, abulică, tragismul poezilor blestemați și ambiguitatea ermeticilor, este în schimb atras de energia poeziei citadine inspirată din peisajul specific al orașelor.

Dintre articolele scrise de Ovid Densușianu referitoare la simbolism am analizat în prezenta lucrare următoarele: *Rătăcirii literare*, *Puriștii noștri în artă*, *Versul liber și dezvoltarea estetică a limbii literare*, *Sufletul nou în poezie*, *Simbolismul și celelalte manifestațiuni de artă*, *Spre literatura pe care trebuie s-o avem*.

Ion Minulescu își aduce contribuția la teoretizarea simbolismului prin articole referitoare la personalități sau evenimente ce țin de scena literară franceză: *Arthur Rimbaud*, *Albert Samain*, *Paul Verlaine*, *20 de ani de la moartea lui Paul Verlaine*, *Charles Baudelaire*, *Jean Moréas*, *Elogiul imperfecțiunilor*, *Poezia orașelor* etc. Memorabil rămâne articolul

program *Aprindeți torțele!* pe care îl publică în numărul de debut la revistei sale, *Revista celorlalți*.

Reprezentanții *criticii vechi*, cum îi numește Lidia Bote, sunt: Mihail Dragomirescu, Ion Trivale, Grabet Ibrăileanu, Eugen Lovinescu, Felix Ardeca. Scrierile acestora oferă doar un material fragmentar și lacunar, atunci când vine vorba de simbolism. Textele acestora sunt, însă, prețioase prin informațiile care le oferă asupra modului în care ideile simboliste reușesc să se infiltreze în fondul autohton.

Un punct de turnură în receptarea critică a simbolismului îl reprezintă capitolul dedicat simbolismului de George Călinescu în *Istoria literaturii...*, el se ocupă de: origine, încadrarea istorică, reprezentanți, teme, elemente de estetică etc., oferind cea mai completă imagine a simbolismului de până atunci. De asemenea Călinescu desfășurează una dintre tezele controversate promovate de sămănătoriști, preluată și de alții, referitoare la originea simbolismului și la procesul de autohtonizare a acestuia, întărind ideea că literatura noastră nu este atât de vulnerabilă, pe cât s-a susținut, influențelor străine. Călinescu susține existența unui simbolism românesc autentic. Demersul său va fi întărit, prin contribuții substanțiale, de Ov. S. Crohmălniceanu, I. Pillat, Dumitru Micu, Matei Călinescu, Tudor Vianu.

Capitolul dedicat *retoricii poeziei simboliste* urmărește felul în care aspectele care conferă originalitate și noutate esteticii simboliste se materializează în opera lui: Al. Macedonski, Șt. Petică, G. Bacovia și Ion Minulescu.

În prima parte am folosit pragmatismul mijloacelor statistice în folosul prezentei cercetări. Acolo unde a fost posibil am folosit resursele analizei statistice pentru a obține o imagine cantitativă a parametrului urmărit, utilă pentru identificarea construcției care dă particularitatea expresivității textului poetic. Tendința analitică actuală valorizează identificarea notei individuale din spatele creației artistice trecând în plan secundar raportarea materialului la precepte și tipare. Ne propunem, așadar, să urmărim particularitatea și instrumentele specifice fiecăruia din cei patru poeți asupra cărora ne-am aplecat în studiul de față.

Sunt prezentate pentru început o serie de considerații legate de aspectul formal: precizarea clară a materialului asupra căruia s-a desfășurat analiza, organizarea materialului în volume, structura poeziilor, analiza statistică a structurii strofice funcție de numărul de versuri, considerații generale asupra tipului de versificație.

Legat de aspectul fonologic esența abordării este focalizată pe *ictusul forte* care „reprezintă, de departe, cel mai important parametru prozodic, întrucât el structurează discursul poetic, marchează limitele versului, dă naștere cezurii și delimitează emistihurile,

face perceptibilă rima și creează condițiile pentru organizarea strofică a textului. Într-adevăr îi datorăm ictusului forte posibilitatea de a scrie corect după dictare o poezie fără a ne înșela asupra frontierei dintre versuri, chiar și atunci când acestea sunt *albe*¹.

Sunt cuantificate cuvintele de la finalul versurilor ca număr și frecvență. Primele cca. o sută de forme funcție de frecvență, așa cum apar în poziția ictusului forte, sunt prezentate tabelar pentru fiecare din poezii analizați.

Analiza statistică a frecvenței diferitelor tipuri de rimă, funcție de poziția în strofă, urmărește aceste tipuri de combinații: *aaa, aabb, abba, abab, aaxx, axxa, axax, liber*. S-a folosit *liber* acolo unde nu există nici o relație de rimă în seria de versuri analizată. Pentru fiecare vers din operă, este analizată relația de rimă într-un interval de șapte versuri consecutive, trei înainte, trei după versul analizat. Datele obținute sunt centralizate și prezentate procentual pentru fiecare autor.

Rimele identificate sunt clasificate după criteriul adâncimii rimei prezentându-se rezultatul sub formă grafică, ca număr de versuri în cazul cărora rima are adâncimea de 2, 3, 4, 5, sau peste 5 litere. Punctul de plecare în decizia de a urma acest parametru de clasificare a rimei este metoda prezentată de Mihai Dinu în *Ritm și rimă în poezia românească*².

Descriem în continuare procedura după care vom realiza analiza lexicală a materialului.

Identificarea numărului total de cuvinte și a numărului de cuvinte diferite s-a făcut cu ajutorul unui software specializat pe varianta electronică a textului fără a ține cont de semnele ortografice, în cazul cratimei sunt numărate ambele formele unite de aceasta. Cuvintele care apar în titlul poeziilor nu sunt incluse în analiză. Baza de date astfel triată, conținând forma și frecvența cuvintelor în text, a fost verificată manual și fiecare poziție adusă la forma de dicționar, respectiv, substantivele la forma de nominativ, singular, nearticulat, adjectivele și adverbele la forma de masculin, singular, verbele la forma infinitiv prezent, etc. Pentru această etapă ne-am raportat la următoarele dicționare: *DEX '89 Dicționarul explicativ al limbii române, ediția a II-a*, Academia, Română, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan” Editura Univers Enciclopedic, 1998; *DEX '84, Dicționarul explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică din București, Editura Academiei; *DEX-S, Supliment la Dicționarul explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică din București, Editura Academiei; *DLRC, Dicționarul limbii române*

¹ Mihai Dinu, *Schimbări de paradigmă în abordarea structurii versului clasic românesc*, în *Studii și cercetări lingvistice*, București, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Al. Rosetti” al Academiei Române, 2/2006, p. 245.

² Mihai Dinu, *Rim și rimă în poezia românească*, op. cit. p. 232-255

contemporane, Vasile Breban, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980; *DEX'12, Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită)*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2012.

Cuantumul vocabularului, astfel identificat, este raportat la numărul total de cuvinte pentru a obține indicele de frecvență în cazul respectivului autor. Este prezentată o listă cu cele mai frecvente zece forme așa cum apar în text și primele cca. o sută de poziții funcție de frecvența apariției în cuantumul vocabularului (forma de dicționar a cuvintelor utilizate).

Este analizată distribuția valorilor după legea lui Zipf³ urmărind distribuția frecvenței cuvintelor funcție de rangul din tabelul frecvențelor. Tiparele rezultate sunt comparate pentru a surprinde diferențele.

Aspectul gramatical este dezvoltat prin considerații referitoare la preferința pentru o anumită parte de vorbire. Pe baza textului original este stabilită pentru fiecare cuvânt, valoarea morfologică corespunzătoare. Sunt izolate cuvintele cu sens plin, substantiv, verb, adjectiv, adverb și urmăriți parametrii:

substantiv/verb/adjectiv/adverb,
          cuantumul vocabularului
 numărul cuvintelor cu sens plin
substantiv
 adjectiv
substantiv
 verb
verb
 adverb

Pentru a obține imaginea valorii stilistice a textelor izolăm din cuantumul vocabularului primele cca. o sută de substantive în ordinea descrescătoare a frecvenței. Prezentăm similar, primele cca. o sută de adjective respectiv verbe. În cazul verbelor sunt prezentate suplimentar primele cinci zeci de forme așa cum apar în text.

Pornind de la informațiile sistematizate, așa cum s-a prezentat anterior, evidențiem reperele atmosferei specifice și teme principale ale operei. Marcherii astfel izolați constituie reperele definatorii ai operei respective.

Analizăm ponderea termenilor asociați cu principalii marcheri ai universului simbolist: cromatici, sonori, citadini etc. Datele sunt centralizate tabelar.

³George Kingsley Zipf (1902–1950), lingvist de origine americană care a propus pentru prima dată legea care îi poartă numele.

Finalul lucrării se oprește asupra principalelor coordonate care definesc *retorica poeziei simboliste*: corespondențele, muzicalitatea, versul liber, evaziunea simbolistă și poezia orașelor. *Retorica poeziei simboliste* este rețeta de succes a unei tehnici care a făcut posibilă evoluția atât la nivelul imaginii poetice prin sondarea diferitelor disponibilități de sugestie și simbolizare, cât și la nivelul formal prin regenerarea vocabularului poetic și recăpătarea supleții versului.

Corespondențele devin parte a esteticii simboliste atât la nivel programatic cât și la nivelul realizării literare. Poetul simbolist creează în primul rând atmosferă, lucrurile nu sunt descrise, acestea sunt sugerate, simțite. Contururile universului răsar din corespondențele care se nasc între sunete, parfumuri, culori, iar impresiile trezite creează unitatea perceptivă a obiectului poeziei *simțită* în tridimensionalitatea receptării senzoriale.

Muzica constituie un punct vital al programului simbolist care dorește redarea în formă textuală a muzicalității ca expresie a inefabilului. Strâns legată de muzicalitate este problema *versului liber* a cărui adoptare în practică își are rădăcina în lirica simbolistă. Simbolismul va deschide calea modernismului de a dezvolta valențele expresive implicate de folosirea acestui tip de versificație.

Poezia evaziunii este transpunerea artistică a simptomului inadaptării resimțit în rândul tinerilor intelectuali, de la sfârșitul secolului XIX. Incapacitatea de adaptare decurge din natura structurii morale a acestei generații caracterizată de sensibilitate, iluzionare, la care se adaugă dorința împlinirii unor idealuri mărețe toate curmate de mediul corupt moral. Simboliștii au o atitudine ostilă în fața cotidianului și manifestă o *tendință de evaziune* care domină poezia.

Noul decor al poeziei devine orașul. Pentru simboliștii francezi orașul reprezintă o stare de spirit nu o realitate în sine. Citadinul este un spectacol al disoluției ființei umane, injustiția socială, boala, moartea sunt omniprezente. Parisul are o forță magnetică atrăgând toate energiile creatoare ale momentului, astfel efervescența sa culturală răzbate la mare distanță de granițele sale. Macedonski sub impresia lăsată de atmosfera marelui oraș scrie *Rondelurile Senei*, însă ceea ce rezultă din lectura acestora este o viziune menită să ne descrie profilul conceptualizat, un creuzet al emoțiilor simboliste. Întors în capitala *Noaptea de Noiembrie* descrie un tablou complet și ca perspectivă și ca profunzime. Orașul este locul unde ignoranța și prostul gust sunt majoritare, luxul este combinat în mod nefericit cu incultura, iar sărăcia în mod fatal cu boala. Descrierea interioarelor trădează profunzimea reală a dramei celor ce locuiesc orașul.

BIBLIOGRAFIE

I. OPERELE AUTORILOR

1. BACOVIA, George, *Poezii*, București, Editura Minerva, 1980.
2. BACOVIA, George, *Versuri și proză*, București, Editura Albatros, 1985.
3. BAUDELAIRE, Charles, *Les fleurs du mal/Florile răului*, Ediție alcătuită de Geo Dumitrescu, Introducere și cronologie de Vladimir Streinu, Desene de Charles Baudelaire, București, Editura pentru Literatură Universală, 1968.
4. EMINESCU, M., *Opere, vol. I, Poezii tipărite în timpul vieții*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1939.
5. MACEDONSKI Alexandru, *Opere, vol. IV*, Ediție critică și studiu introductiv, note și variante de Tudor Vianu, București, Fundația pentru literatură și artă, 1946.
6. MACEDONSKI, Alexandru, *Excelsior*, Selecție și prefață de Mihai Zamfir, București, Editura Curtea Veche, 2011.
7. MACEDONSKI, Alexandru, *Versuri*, Postfață, tabel cronologic și referințe critice de Aureliu Goci, București, Editura 100+1 Gramar, 1997.
8. MACEDONSKI, Alexandru, *Poezii*, Cluj Napoca, Editura Dacia, 1981.
9. MACEDONSKI, Alexandru, *Poezii*, Ediție îngrijită de Elisabeta Brâncuș și Adrian Marino, Repere istorico-literare alcătuite de Fănuș Băileșteanu, Editura Minerva, 1979.
10. MINULESCU, Ion, *Opere, Vol. IV*, București, Editura Minerva, 1983.
11. MINULESCU, Ion, *Opere. Poezii*, Galați, Editura Porto-Franco, 1995.
12. MINULESCU, Ion, *Versuri și proză*, București, Editura Eminescu, 1986.
13. MINULESCU, Ion, *Versuri*, Antologie, postfață și bibliografie de Gabriela Omăt, București, Editura Minerva, 1977.
14. MINULESCU, Ion, *Versuri*, Ediție îngrijită și prefață de Matei Călinescu, București, Editura pentru Literatură, 1964.
15. MINULESCU, *Versuri*, Ediție îngrijită , postfață cronologie și crestomație critică de Simion Mioc, Timișoara, Editura Facla, 1985.
16. PETICĂ Ștefan, *Opere*, București, Editura fundația pentru literatură Carol II, Ediție îngrijită de N. Davidescu, 1988.

17. PETICĂ, Ștefan, *Fecioara în alb*, Tipografia Lucrătorilor asociați Marinescu și Șerban, București, 1902.
18. PETICĂ, Ștefan, *Opere*, București, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1938.
19. PETICĂ, Ștefan, *Ruinele Viselor*, Iași, Editura Do-minoR, 2002.
20. PETICĂ, Ștefan, *Scrieri I*, Ediție îngrijită, studiu introductiv, note, comentarii și variante de Eufrosina Molcuț, București, Scriitori Români, Editura Minerva, 1970.
21. PETICĂ, Ștefan, *Scrieri, Vol. II*, Ediție și studiu introductiv de Eufrosina Molcuț, București, Editura Minerva, 1974.
22. RIMBAUD, Arthur, *Opere*, Traducere de Mihail Nemeș, Prefață de Livius Ciocârlie, Editura Polirom, Iași, 2003.
23. VALÉRY, Paul, *Œuvres, Vol I*, Bibliothèque de la Pléiade, Éditions Gallimard, 1960.
24. ***, *Poezia simbolistă românească: antologie*, Cuvânt înainte și ediție îngrijită de Marin Beșteliu, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 2004.
25. ***, *Antologia poeziei franceze de la Rimbaud până azi*, Vol. I, Ediție întocmită de Ion Caraion și Ov. S. Crohmălnișteanu, București Editura Minerva, 1974.
26. ***, *Antologia poeziei franceze de la Rimbaud până azi*, Vol. III, Ediție îngrijită de Ion Caraion și Ovid Crohmălnișteanu, București, Editura Minerva, 1976.
27. ***, *Versuri alese, Antologie de poezie simbolistă românească*, Cuvânt înainte de Nicolae Crețu, Iași, Editura Sedcom Libris, 2004

II. BIBLIOGRAFIE TEORETICĂ ȘI CRITICĂ

1. ADERCA, Felix, *Mic tratat de estetică sau Lumea văzută estetic*, Editura Aius, Craiova, 2012
2. AMARU, Bogdan, *Capșa, cafea cu genii și tutun*, în *Vremea*, Aprilie, 1935.
3. ANDRIESCU, Al., *Stil și limbaj*, Iași, Editura Junimea, 1977.
4. ANGHELESCU, Mircea, *Scritori și curente*, București, Editura Eminescu, 1982.
5. ARGHEZI, Tudor, *Capșa și capșismul*, în *Lumea, Bazar săptămânal*, nr. 21, 25 februarie/1925.
6. BARILLI, Renato, *Poetică și retorică*, Traducere de Niculina Benguș, Prefață și note Vasile Florescu, București, Editura Univers, 1975.
7. BÂRNA, Vlaicu, *Între Capșa și Corso*, Editura Albatros, București, 1998.
8. BENIUC, Mihai, *Scrieri, 6, Poeți și prozatori*, București Editura Minerva, 1975.
9. BENVENISTE, Emile, *Probleme de lingvistică generală*, Vol. I, București, Editura Universitas, 2000.
10. BOTE, Lidia, *Prefață la Antologia poeziei simboliste românești*, București, Editura pentru Literatură, 1968.
11. BOTE, Lidia, *Simbolismul românesc*, București, Editura pentru Literatură, 1966.
12. BRAGA, Corin, *10 studii de arhetipologie*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2007.
13. BRAGA, Mircea, *Istoria literară ca pretext*, Cluj Napoca, Editura Dacia, 1982.
14. BULGĂR, Gheorghe, *Momentul Eminescu în evoluția limbii române literare*, București, Editura Minerva, 1971.
15. BULGĂR, Gheorghe, *Studii de stilistică și limbă literară*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1968.
16. BURGOS, Jean, *Pentru o poetică a imaginarului*, București, Editura Univers, 1988.
17. BURNHAM, Daniel Hudson, *City planning - Illinois Chicago*, Chicago, Lakeside Press, 1909.
18. CARAGIALE, I. L., *Clasic în Moftul român în florentin Popescu, O istorie anecdotică a literaturii române*, București, Editura Saeculum I.O. în colaborare cu Editura Vestala, 1995.
19. CĂLINESCU, G., *Universul poeziei*, București, Editura Minerva, 1971.

20. CĂLINESCU, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ediția a II-a, Revizuită și Adăugită, Ediție și prefață de Al. Piru, București, Editura Minerva, 1982.
21. CĂLINESCU, Matei, *Cinci fețe ale modernității, Modernism, Avangardă, Decadență, Kitsch, Postmodernism*, Traducere de Tatiana Pătrulescu și Radu Țurcanu, Postfață de Mircea Martin, București, Editura Univers, 1995.
22. CĂLINESCU, Matei, *Ion Minulescu poetul sau Resursele umorului liric*, în Ion Minulescu, *Versuri*, București, Editura pentru Literatură, 1964.
23. CHABUT, Marie-Hélène, *Denis Diderot extravagance et génialité*, Amsterdam, Éditeur Rodopi, 1998.
24. CIOCULESCU, Șerban, *Aspecte literare contemporane. 1932-1947*, București, Editura Minerva, 1972.
25. CIOCULESCU, Șerban, *Itinerar critic*, Vol. III, București, Editura Eminescu, 1979.
26. CIOCULESCU, Șerban, STREINU, VI., VIANU, T., *Istoria literaturii române moderne*, București, Editura Științifică, 1971.
27. CIOPRAGA, Constantin, *Literatura română între 1900 și 1918*, Iași, Editura Junimea, 1970.
28. CIOPRAGA, Constantin, *Personalitatea literaturii române*, Iași, Editura Institutului European, 1997.
29. CONSTANTINESCU, Doina, *Limba și poezie în orizonturile coșeriene*, în *Cercetări de limbă și literatură*, tom XXXI, Oradea, Editura Imprimeriei de vest, 2000.
30. CONSTANTINESCU, Pompiliu, *Poeți români moderni*, București, Editura Minerva, 1974.
31. CORNIȚĂ, Georgeta, *Manual de stilistică*, Baia Mare, Editura Umbria, 1995.
32. COȘERIU, Eugeniu, *Introducere în lingvistică*, Cluj, Editura Echinoc, 1995.
33. COȘERIU, Eugeniu, *Lecții de lingvistică generală*, Chișinău, Editura Arc, 2000.
34. COTEANU, Ion, *Stilistica funcțională a limbii române*, Vol. I, II, București, Editura Academiei, 1973.
35. COTEANU, Ion, *Considerații asupra structurii stilistice a limbii*, în *Probleme de stilistică generală*, Vol. IV, București, Editura Academiei, 1962.
36. COTEANU, Ion, *Probleme de lingvistică generală*, Vol. IV, București, Editura Academiei, 1962.

37. CRĂCIUN Gheorghe, *Aisbergul poeziei moderne*, Cu *Argumental* autorului și Postfață de Mircea Martin, Pitești/București/ Brașov/ Cluj Napoca, Editura Paralela 45, 2002.
38. CRĂCIUN, Gheorghe (coordonator), *Istoria didactică a literaturii române*, Brașov / Oradea, Editura Magister, 1997.
39. CRESPELLE, Jean-Paul, *Viața în Montparnasse în timpul mării epoci 1905-1930*, Traducere și note de Paul Emanuel, Prefață Raoul Șorban, București, Editura Meridiane, 1980.
40. CROCE, Benedetto, *Estetica privită ca știință a expresiei și lingvistică generală, Teorie și istorie*, Traducere Dumitru Trancă, Studiu introductiv Nina Façon, București, Editura Univers, 1971.
41. CRUTZESCU, Gheorghe, *Podul Mogoșoaiei*, București, Editura Meridiane, 1986.
42. DAVIDESCU, Nicolae, *Aspecte și direcții literare*, Ediție de Margareta Feraru, București, Editura Minerva, 1975.
43. DĂNCIULESCU, Sina, *Poetica minulesciană*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1986.
44. DE MICHELI, Mario, *Avangarda artistică a secolului XX*, traducere de Ilie Constantin, București, Editura Meridiane, 1968.
45. DENSUSIANU, Ovid, *Opere*, III, Ediție critică și comentarii de Valeriu Rusu, *Limba română în secolul al XVIII-lea. Evoluția estetică a limbii române*, București, Editura Minerva, 1977.
46. DENSUSIANU, Ovid, *Opere*, Vol. IV, Ediție îngrijită de B. Cazacu, Ioan Șerb, Florica Șerb, București, Editura Minerva, 1981.
47. DENSUȘIANU, Ovid, *Puriștii noștri în artă, Viața nouă*, Vol I, 1905.
48. DENSUȘIANU, Ovid, *Scrieri alese*, Vol I, *Teorie și estetică literară, Pagini de jurnal*, București, Editura Grai și Suflet – Cultura Națională, 1998.
49. DENSUȘIANU, Ovid, *Manifeste literare, Poezie , Proză, Dramaturgie*, Ediție îngrijită de Lucian Pricop, Editura Coresi, București, 2003.
50. DIACONESCU, Paula, *Epitetul în poezia română modernă* (I), în *Studii și cercetări lingvistice*, XXIII, 1972, nr. 2.
51. DIACONESCU, Paula, *Epitetul în poezia română modernă* (II), în *Studii și cercetări lingvistice*, XXIII, 1972, nr. 3.
52. DIDEROT, Denis, *Salons*, Tome II, Paris, Éditeur Chez J. L. J. Brière, 1821.

53. DIMITRIU, Daniel, *Bacovia*, Ediția a II-a, revizuită și adăugită, Iași, Editura Timpul, 2002.
54. DIMITRIU, Daniel, *Introducere în opera lui Ion Minulescu*, București, Editura MINERVA, 1984.
55. DINU, Mihai, *Ritm și rimă în poezia românească*, București, Editura Cartea Românească, 1986.
56. DINU, Mihai, *Personalitatea limbii române – fizionomia vocabularului*, București, Editura Cartea Românească, 1990.
57. DOLINESCU, Margareta, *Parnasianismul*, București, Editura Univers, 1979.
58. DRÂMBA, Ovidiu, *Istoria Literaturii universale*, Vol. III, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1971.
59. DU MARSAIS, *Despre tropi*, Traducere, studiu introductiv și aparat critic de Maria Carпов, București, Editura Univers, 1981.
60. DUMITRIU, A., *Istoria logicii*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1969.
61. DUMITRU, Micu, *Modernismul românesc*, Vol. I *De la Macedonski la Bacovia*, București, Editura Minerva, 1986.
62. DURAND, G., *Aventurile imaginii. Imaginația simbolică. Imaginarul*, București, Editura Nemira, 1999.
63. FAGUET, Emilet, *Arta de a citi*, București, Editura Albatros, 1974.
64. FANACHE, V, *Bacovia. Ruptura de utopia romantică*, Cluj, Editura Dacia, 1994.
65. FLEMING, William, *Arte și idei*, V. I, II, Traducere de Florin Ionescu, București, Editura Meridiane, 1983.
66. FONTANIER, Pierre, *Figurile limbajului*, București, Editura Univers, 1977.
67. FREUD, Sigmund, *Scrieri despre literatură și artă*, Traducere și note de Vasile Dem. Zamfirescu, Prefață de Romul Munteanu, București, Editura Univers, 1980.
68. FRIEDRICH, Hugo, *Structura liricii moderne*, ediția a II-a, traducere de Dieter Fuhrmann, București, Editura Univers, 1998.
69. FUNDOIANU, B., *Imagini și cărți*, București, Editura Minerva, 1980.
70. GALACTION, G., *Opinii literare*, Ediție de Gheorghe Cunesco, București, Editura Minerva, 1979.
71. GALDI, L., *Introducere în stilistica literară a limbii române*, București, Editura Minerva, 1976.
72. GAUBERT, Ernest, *Une explication nouvelle du sonnet des voyelles d'Arthur Rimbauld*, *Mercure de France*, 1904/11.

73. GHEȚIE Ion, *Introducere în studiul limbii române literare*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1982.
74. GIURESCU, C .Constantin, *Istoria Bucureștilor*, Ed. Sport-Turism, București, 1979.
75. GOCI, Aureliu, *Geneza și structura poeziei românești în secolul XX*, București, Editura 100+1 Gramar, 2001.
76. GRAUR, Al., WALD, L., *Scurtă istorie a lingvisticii*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Științifică, 1965.
77. GRAUR, Alexandru, *Studii de lingvistică generală*, București, Editura Academiei, 1960.
78. GRECU, V. Victor, *Cercetări de limbă și literatură*, Oradea, Editura Imprimeriei de Vest, 2000.
79. GRECU, V. Victor, *Lingvistică generală și comparată*, Ediția a II-a revăzută și argumentată, Vol. I, Sibiu, Editura Alma Mater, 2002.
80. GRECU, V. Victor, *Prolegomene de stilistică*, Sibiu, Editura Alma Mater, 2006.
81. GRIGORESCU –BACOVIA, Agata, *De vorbă cu Bacovia în George Bacovia, Plumb*, București-Chișinău, Editura Litera Internațional, 2001.
82. GRIGORESCU-BACOVIA, Agatha, *Poezie sau destin*, București, Editura Eminescu, 1971.
83. GRIGURCU, Gh., *Bacovia – un antisentimental*, București, Editura Albatros, 1974.
84. GRUPUL μ, *Retorică generală*, traducere și note Antonia Constantinescu și Ileana Littera, București, Editura Univers, 1974.
85. GULER, Gheorghe, *Retorică și adevăr*, București, Editura Gerom–Design, 1994.
86. GUY, Michaud, *Message poétique du symbolisme*, Vol. II, Paris, Nizet, 1947.
87. HANGIU, I., *Reviste și curente literare în evoluția literaturii române*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978.
88. HANKINS, Thomas L. and SILVERMAN, Robert J., *Instruments and the Imagination*, New Jersey, Princeton University Press, 1995.
89. IBRĂILEANU, Garabet, *Pagini alese*, vol. II, București, Editura pentru literatură și artă, 1957.
90. IBRĂILEANU, Garabet, *Note și impresii în Viața românească*, Iași, 1920.
91. ILIESCU, Adriana, *Poezia simbolistă românească*, București, Editura Minerva, 1985.

92. INDRIEȘ Alexandra, *Alternative bacoviene*, București, Editura Minerva, 1984.
93. INDRIEȘ, Elena, *Dimensiuni ale poeziei române moderne*, București, Editura Minerva, 1989.
94. IORDAN, Iorgu, *Lingvistică romanică. Evoluție. Curente. Metode*, București, Editura Academiei, 1962.
95. IORDAN, Iorgu, *Stilistica limbii române*, Ediție definitivă, București, Editura Științifică, 1975.
96. IORGA, Nicolae, *Istoria literaturii românești contemporane*, Volumul II *În căutarea fondului*, Ediție de Rodica Rotaru, București, Editura Minerva, 1985.
97. IORGA, Nicolae, *Studii literare* Vol. I, Ediție îngrijită și studiu introductiv de Barbu Theodorescu, București, Editura Tineretului, 1969.
98. IRIMIA, Dumitru, *Introducere în stilistică*, Iași, Editura Polirom, 1999.
99. IRIMIA, Dumitru, *Structura stilistică a limbii române*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978.
100. JAKOBSON, Roman, *Lingvistică și poetică. Aprecieri retrospective și considerații de perspectivă*, Culegere de articole, București, Editura Științifică, 1964.
101. JAKOBSON, Roman, *Probleme de stilistică*, București, Editura Științifică, 1964.
102. KARNABATT, D., *Destinul lui Macedonski*, în *Vremea*, , 507, 3 octombrie, 1937.
103. LADISLAU, Galdi, *Introducere în stilistica literară a limbii române*, București, Editura Minerva, 1976.
104. LAWER, James R., *Rimbaud's theatre of the self*, Harvard University Press, 1991.
105. LEFTER, Ion Bogdan, *Bacovia – un model al tranziției*, Pitești, Editura Paralela 45, 2001.
106. LOVINESCU, Eugen, *Critice*, Vol. I, Ediție îngrijită și prefață de Eugen Simion, tabel cronologic G. Gheorghiuță, București, Editura Minerva, 1979.
107. LOVINESCU, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane*, Vol. I, București, Editura Minerva, 1973.
108. LOVINESCU, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane*, Vol. II, București, Editura Ancora, S. Benvenisti & Co, 1926.

109. LOVINESCU, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane*, Vol. III, *Evoluția poeziei lirice*, București, Editura Ancora , S. Benvenisti & Co, 1927.
110. LOVINESCU, Eugen, *Scrieri*, Vol. I, *Critice*, Ediție și studiu introductiv de Eugen Simion, București, Editura pentru Literatură, 1969.
111. MACEDONSKI Alexandru, *Cronica*, în *Literatorul*, București, Anul I, Nr. 1, 20 ianuarie 1880.
112. MACEDONSKI Alexandru, *Decadentismul în Carmen*, nr. 2, 1902.
113. MACEDONSKI Alexandru, *Simbolismul*, în *Țara*, III, 625, 2 iulie 1895.
114. MACEDONSKI, Al. *Evoluțiunea limbii române în Forța morală*, nr.3/1901.
115. MACEDONSKI, Alexandru *Arta versurilor în Literatorul*, nr. 3,6,12/1980; nr.3,4/1881;nr. 7/1882.
116. MACEDONSKI, Alexandru, *Despre logica poeziei în Literatorul*,Anul I, București, nr. 21,23 iulie 1880.
117. MACEDONSKI, Alexandru, *Poezia viitorului*, București, *Literatorul*, Anul XII, nr. 2, 2 februarie1892.
118. MACEDONSKI Alexandru, *În pragul secolului în Opere*, Vol. IV, Ediție și prefață de Tudor Vianu, București, Editura Fundației Regale pentru Literatură și Artă, 1967.
119. MACEDONSKI, Alexandru *Cuvinte critice în Liga ortodoxă, Supliment Literar*, An I, Nr. 6, 10 noiembrie 1896.
120. MAGHERU, Paul, *Spațiul stilistic*, Reșița, Editura Modus P. H., 1998.
121. MANCAȘ, Mihaela, *Limbajul artistic românesc în secolul XX (1900-1950)*, București, Editura Științifică, 1991.
122. MANCAȘ, Mihaela, *Limbajul artistic românesc. Sec. al XIX-lea*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.
123. MANOLESCU, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008.
124. MANU, Emil, *Ion Minulescu și conștiința simbolismului românesc*, București, Editura Minerva, 1981.
125. MARCUS, Solomon, *Poetica matematică*, București, Editura Academiei RSR, 1970.
126. MARINO, Adrian, *Viața lui Alexandru Macedonski*, București, Editura pentru literatură, 1966.

127. MARTINET, A., *Elemente de lingvistică generală*, Traducere și adaptare de Paul Miclău, București, Editura Academiei, 1970.
128. MAZILU, Teodor, *Ipocrizia disperării*, București, Editura Albatros, 2002.
129. MICHAUD, Guy *Message poetique du symbolisme*, Paris, Nizet, 1961.
130. MICLĂU, Paul, *Semiotica lingvistică*, Timișoara, Editura Facla, 1977.
131. MICU, Dumitru, *Istoria literaturii române (1900-1918)*, Vol. II, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1965.
132. MINULESCU, Ion, *Nu sunt ce par a fi...*, apărut în *Revista Fundațiilor Regale*, anul VIII, nr. 10, 1 octombrie 1941, p. 70 reprodus în *Mărturisiri literare*, București, Editura Minerva, 1971.
133. MIOC, Simion, *Structuri literare*, Timișoara, Editura Facla, 1981.
134. MOLCUȚ, Zina, *Simbolismul european*, I-II, București, Editura Albatros, 1983.
135. MUNTEANU, Romul, *Permanențe ale poeziei românești*, București, Editura Casa Editorială Odeon, 1996.
136. MUNTEANU, Ștefan, *Limba română artistică*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.
137. MUNTEANU, Ștefan, *Lingvistică și stilistică*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2005.
138. MUNTEANU, Ștefan, *Stil și expresivitate poetică*, București, Editura Științifică, 1970.
139. NEAGU, Rădulescu, *Turnu Babel*, Ediția a IV-a, București, Cugetarea - Georgescu Delafras, 1942.
140. NEGOIȚESCU, I., *Istoria literaturii române*, București, Editura Minerva, 1991.
141. NEGOIȚESCU, I., *Istoria literaturii române*, București, Editura Minerva, 1991.
142. NEGOIȚESCU, I., *Analize și Sinteze*, București, Editura Albatros, 1976.
143. NEGRU, Radu, *Prelegeri de estetică. Stilul*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1968.
144. MANOLESCU, Nicolae, *Metamorfozele poeziei*, București, Editura pentru Literatură, 1968.
145. NIETZCHE, Friedrich, *Cazul Wagner, Nietzsche contra Wagner*, Traducere din limba germană și prefață de Alexandru Leahu, București, Editura Muzicală, 1983.

146. OANCEA, Ileana, *Istoria Stilisticii românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1988.
147. OANCEA, Ileana, *Semiostilistica*, Timișoara, Editura Excelsior, 1998.
148. PARIZESCU, Vasile, *Viața ca o pasiune*, București, Editura Monitorului Oficial, 2008.
149. PETICĂ, Ștefan, *Arta națională*, în *Scrieri*, II, București, Editura Minerva, 1974.
150. PETITFILS, Pierre, *Rimbaud*, in english by Alan Sheridan, University of Virginia Press, 1987.
151. PETROVEANU, Mihail, *George Bacovia*, București, Editura pentru Literatură, 1969.
152. PIRU, Al., *Istoria literaturii române de la început până azi*, București, Editura Univers, 1981.
153. POMPILIU Constatinescu, *Scrieri*, Vol I, Ediție îngrijită de Constanța Constantinescu, Prefață de Victor Felea, București, Editura pentru literatură, 1967.
154. POP, Ion, *Avangarda în literatura română*, București, Editura Minerva, 1990.
155. POPA, N.I., *Studii de literatură comparată*, Iași, Editura Junimea, 1981.
156. POTRA, George, *Din Bucureștii de altădată*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1981.
157. RAYMOND Marcel, *De la Baudelaire la suprarealism*, Traducere de Leonid Dimov, Studiu introductiv de Mircea Martin, București, Editura Univers, 1998.
158. RÂPEANU, Valeriu, *Un poet novator: Ion Minulescu*, Studiu introductiv la Ion Minulescu, *Opere. Poezii*, Galați, Editura Porto-Franco, 1995.
159. ROBINS, R.H., *Scurtă istorie a lingvisticii*, Traducere din limba engleză de Dana Ligia Ilin și Mihaela Leat, Iași, Editura Polirom, 2003.
160. ROTARU, Ion *o istorie a literaturii române*, Vol. II, De la 1900 până la cel de-al doilea război mondial, București, Editura Minerva, 1972.
161. ROTARU, Ion, *O istorie a literaturii române*, Vol. II, *de la 1900 până la cel de al doilea război mondial*, București, Editura Minerva, 1971.
162. ROUSSEAU, Jean Jacques, *Julie, ou la Nouvelle Hloise, Lettres de deux Amans, Habitants d'une petite Ville au pied des Alpes*, Troisieme édition originale, revue & corrigée par l'Editeur, Amsterdam, Chez Marc-Michel Rey, 1772.
163. SAUSSURE, Fredinand de, *Curs de lingvistică generală*, Publicat de Bally Charles și Schehaye Albert, în colaborare cu Riedlinger Albert, Ediție critică de

- Tullio de Mauro, Traducere și cuvânt înainte de Tarabac Izvena, Iași, Editura Polirom, 1998.
164. SCARLAT, Mircea, *Bacovia. Nuanțări*, București, Editura Cartea Românească, 1987.
165. SCARLAT, Mircea, *Istoria poeziei românești*, Vol. II, București, Editura Minerva, 1984.
166. SCARLAT, Mircea, *Istoria poeziei românești*, II, București, Editura Minerva, 1984.
167. SCOTT, C. James, *Seeing like a state: how certain schemes to improve the human condition have failed*, London, Yale University Press, 1998.
168. SLAVE, Elena, *Contrast și opoziție în domeniul expresivității în Probleme de lingvistică generală*, Vol. IV, București, Editura Academiei, 1962.
169. SLAVE, Elena, *Expresivitatea metaforei în Limba română*, București, Editura Academiei, XV (1966), nr. 4.
170. STREINU, Vladimir, *Pagini de critică literară*, III, București, Editura Minerva, 1974.
171. STREINU, Vladimir, *Versificația modernă*, București, Editura pentru Literatură, 1966.
172. TĂUȘAN, Ana Victoria, *Paul Veraine*, București, Editura Alabtros, 1974.
173. TOMBS Robert, *How Bloody was La Semaine Sanglante of 1871 A Revision*, *Historical Journal*, Cambridge, Sept 2012.
174. TRANDAFIR, C., *Introducere în opera lui Ștefan Petică*, București, Editura Minerva, 1984.
175. VALERIAN, I., *Chipuri din Viața literară*, București, Editura Minerva, 1970.
176. VÂRGOLICI, T., *Dimitrie Anghel*, București, Editura Tineretului, 1966.
177. VIANU Tudor, *Scriitori români*, Vol. III, Ediție îngrijită de Cornelia Botez, Antologie de Pompiliu Macrea, București, Editura Minerva, 1971.
178. VIANU, Tudor *Scriitori români*, II, Ediție îngrijită de Cornelia Botez, Antologie de Pompiliu Marcea, București, Editura Minerva, 1970.
179. VIANU, Tudor, *Arta prozatorilor români*, București, Editura Minerva, 1988.
180. VIANU, Tudor, *Despre stil și artă literară*, București, Editura Tineretului, 1965.
181. VIANU, Tudor, *Studii de stilistică*, Ediție îngrijită, cu studiu introductiv și notă de Sorin Alexandrescu, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1968.

182. VLAD, Carmen, *Semiotica criticii literare*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1982.
183. VLASTOS, Gregory, *Studies in Greek Philosophy*, Volume II, *Socrates, plato and their Tradition*, Princeton, Pinceton University Press, 1995.
184. VLĂDUȚESCU, Gh., *Filozofia în Grecia antică*, București, Editura Albatros, 1984.
185. WALD, Henri, *Expresivitatea ideilor*, Galați, Editura Cartea Românească, 1986.
186. WELLEK, René, WARREN, Austin, *Teoria literaturii*, În românește de Rodica Tiniș, Studiu introductiv și note de Sorin Alexandrescu, București, Editura pentru Literatură, 1967.
187. ZAMFIR, Mihai, *Introducere în opera lui Alexandru Macedonski*, București, Editura Minerva, 1972.
188. ZAMFIR, Mihai, *Introducere în opera lui Alexandru Macedonski*, București, Editura Minerva, 1972.
189. ZAMFIR, Mihai, *Ștefan Petică – suavul visător în România literară*, nr. 42, 2009.
190. ***, *Retorică generală*, traducere Antonia Constantinescu, București, Editura Univers, 1974.
191. ***, *Despre frumos și artă, Tradițiile gândirii estetice românești*, Vol. I, Antologie tabel cronologic și prezentări de Vasile Morar, Prefață de Ion Ianoși, București, Editura Minerva, 1984.
192. ***, *Din presa literară românească (1900-1918)*, Ediție îngrijită și prefață de D. Murărașu, București, Editura Albatros, 1970
193. ***, *Poetică și stilistică. Orientări moderne. Prolegomene și ontologie* de Nasta Mihail și Alexandrescu, București, Editura Univers, 1972.
194. ***, *Poezia simbolistă românească*, Antologie, introducere, dosare critice, comentarii și note bibliografice de Rodica, Zafiu, București, Editura Humanitas, 1996.
195. ***, *Probleme de stilistică*, Culegere de articole, București, Editura Științifică, 1964.
196. ***, *Scriitori români despre limbă și stil*, Antologie, introducere, comentarii, bibliografie și glosar de Gheorghe Bulgăr, Prefață de Perpessicius, Ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Albatros, 1984.

197. ***, *Simbolismul european*, Vol II, Studiu introductiv, antologie, comentarii, note bibliografice de Zina Molcut, București, Editura Albatros, 1983.
198. ***, *Sinteze de literatura română*, Coordonator Constantin Crișan, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1981.
199. ***, *Studii de limbă și stil*, Timșoara, Editura Facla, 1973.
200. ***, *The Symbolist Movement in the Literature of European Languages*, Amsterdam/Philadelphia, Edited by Anna Balakian, Jonh Benjamins Publishing Company, 1984.
201. ***, *Tratat de lingvistică generală*, sub redacția Academicianului Alexandru Graur, Sorin Stati, Luci Wald, București, Editura Academiei Române, 1971.
202. ***, *Realismul*, Vol. I, II, III, Studiu introductiv și note de Marian Popa, București, Editura Tineretului, 1969.

III. DICȚIONARE

1. ACHIȚEI, Gheorghe, *Dicționar de estetică generală*, București, Editura Politică, 1972.
2. BALOTĂ, Nicolae, *Dicționar de termeni literari*, București, Editura Academiei, 1976.
3. BIEDERMANN, Hans, *Dicționar de simboluri, vol. 1, vol. 2*, București, Editura Saeculum I. O., 2002.
4. CHEVALIER, J., GHEERBRANT, A., *Dicționar de simboluri: mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Vol.1, *A-D*, București, Editura Artemis, 1993.
5. CHEVALIER, J., GHEERBRANT, *Dicționar de simboluri: mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Vol. 2, *E – O* , București, Editura Artemis, 1995
6. CHEVALIER, J., GHEERBRANT, *Dicționar de simboluri: mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Vol. 3, *P – Z* , București, Editura Artemis, 1995.
7. CHIȚIMIA, I. C., DIMA, Al. (coord.), *Dicționar cronologic. Literatura română*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979.
8. DUCROT, Oswald, SCHAEFFER, Jean –MARIE, *Noul dicționar enciclopedic al limbajului*, traducere de Măgureanu Anca, Vișan Viorel, Păunescu Monica, București Editura Babel, 1996.
9. EVSEEV, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Timișoara, Editura Amarcord, 1994.
10. FIERĂSCU, Ghiță C., *Mic dicționar îndrumător în terminologia literară*, București, Editura Ion Creangă, 1979.
11. GHIȚĂ, Gh. , FIERĂSCU, C., *Dicționar de terminologie literară, proză, retorică, dramaturgie*, București, Editura Ion Creangă, 1975.
12. KERNBACH, Victor, *Dicționar de mitologie generală, Mituri, Divinități, Religii*, București, Editura Albatros, 2004.
13. POPESCU, Mihaela, *Dicționar de stilistică*, București, Editura All, 2002.
14. PRUT, Constantin *Dicționar de artă modernă*, București, Editura Albatros, 1982.

15. RUȘTI, Doina, *Dicționar de teme și simboluri din literatura română*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2002.
16. *** , *Dicționar de termeni literari*, Coordonator Mircea Anghelescu, București, Editura Garamond, 2003.
17. *** , *Dicționar de filozofie*, Coordonare științifică Octavian Chețan, Radu Sommer, București, Editura Politică, 1978.
18. *** , *Dictionnaire de poétique et de rhétorique*, Paris, Presses Universitaires de France, 1961.
19. *** , *Dicționar de termeni literari*, Colectiv coordonator A. Săndulecu, București, Editura Academiei Române, 1976.
20. *** , *Dicționar general de științe. Științe ale limbii*, Colectiv Coordonator Angela Bidu-Vrânceanu, Cristina Călărășu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană Dindelegan, București, Editura Științifică, 1997.
21. *** , *Dicționarul explicativ al limbii române, DEX*, București, Institutul de lingvistică *Iorgu Iordan*, Editura Academiei Române, 1975.
22. *** , *Dicționarul explicativ al limbii române, DEX 84*, București, Institutul de lingvistică *Iorgu Iordan*, Editura Academiei Române, 1984.
23. *** , *Dicționarul explicativ al limbii române, DEX 96*, București, Institutul de lingvistică *Iorgu Iordan*, Editura Univers Enciclopedic, 1996.
24. *** , *Dicționarul explicativ al limbii române, DEX 12*, ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Institutul de lingvistică *Iorgu Iordan*, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2012.
25. *** , *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Drăgoi, Gabriela, Faifer, F., Mănuță, D., Teodorescu, Al., Volvovici, L., Zăstroiu, R. (coordonatori), București, Editura Academiei R.S.R., 1979.
26. *** , *Dicționar de literatură română. Scriitori, reviste, curente*, Coordonator Dimitrie Păcurariu, București, Editura Univers, 1979.
27. *** , *Dicționarul esențial al scriitorilor români (DESR)*, Coordonator Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, București, Editura Albatros, 2000.
28. *** , *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Institutul de Lingvistică, Istorie literară și Folclor al Universității „Al. I. Cuza”, Iași, București, Editura Academiei, 1979.